

Părintele PLACIDE DESEILLE

CREZUL
Comentariu la Simbolul credinței

Traducere din limba franceză și introducere de
Felicia Dumas

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2026

CUPRINS

<i>Introducere: Felicia Dumas</i>	11
Capitolul I: Cred: despre credința creștină	21
1. Importanța mărturisirii credinței noastre, ca esență a creștinismului	21
2. Ce înseamnă să credem? Cunoașterea prin credință	23
3. Simțul duhovnicesc și simțirea divinului	29
4. Respectarea tainei lui Dumnezeu	32
5. Importanța episcopatului în Biserică pentru transmiterea „moștenirii de credință”	38
6. Criteriul universalității credinței	45
Capitolul II: Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl, Atotțiitorul	51
1. Numele <i>Dumnezeu</i>	51
2. Dumnezeu este Sfânt	61
3. Dumnezeu este Taină	65
3.1. Dimensiunea înfricoșătoare a tainei lui Dumnezeu	71
3.2. Dimensiunea fascinantă a tainei lui Dumnezeu	77
4. Dobândirea simțirii lui Dumnezeu	79

Capitolul III: Taina Preasfintei Treimi: Cred într-Unul Dumnezeu și într-Unul Domn Iisus Hristos și în Duhul Sfânt	85
1. Revelarea progresivă a tainei Preasfintei Treimi	85
2. Sfânta Treime în Vechiul Testament	87
2.1. Terminologia biblică: Cuvânt și Duh	87
3. Revelarea tainei Preasfintei Treimi în Noul Testament	99
3.1. Cuvântul lui Dumnezeu în Noul Testament ...	99
3.2. Duhul Sfânt în Noul Testament	103
4. Elaborarea tainei Preasfintei Treimi în cadrul Bisericii	107
5. Sfânta Treime și personalismul creștin	110
 Capitolul IV: Făcătorul cerului și al pământului	121
1. Creația și libertatea divină	121
2. Mișcarea profundă și permanentă a universului spre unitate	130
3. Caracterul personalist al viziunii creștine despre lume	132
3.1. Legătura dintre natură și har	133
3.2. Natură și minune	135
4. Scopul creației: îndumnezeirea persoanelor umane prin împărtășirea din viața divină, în Cuvântul Cel veșnic, prin puterea Duhului Sfânt	137
5. Noțiunea creștină de creație ca fundament al noțiunii de istorie	143
 Capitolul V: Dogma Întrupării: Dumnezeu-Omul	147
1. Aspectul esențial al creștinismului: mântuirea în Hristos	147
2. Taina lui Hristos: Persoana Dumnezeului-Om	152

2.1. Scurt istoric cu privire la conștientizarea tainei lui Hristos de către Biserică	152
2.1.1. Rătăciră dochetistă	153
2.1.2. Realitatea zămislirii feciorelnice a lui Hristos	154
2.1.3. Criza ariană	155
2.1.4. Nestorianismul	156
2.1.5. Cele două firi ale lui Hristos	157
2.1.6. Rătăciră monofizită	160
2.1.7. Firea omenească a lui Hristos este una cu adevărat îndumnezeită	161
2.1.8. Legătura dintre fire și har	165
2.1.9. Recunoașterea în Hristos, nu numai a două firi, dumnezeiască și omenească, ci și a două voințe, divină și umană, și a două energii, divină și umană	168
2.1.10. Prezența și energia lui Hristos ne pot atinge prin icoana Sa	170
2.2. Hristos este Noul Adam, Care cuprinde toată omenirea	171
2.3. Cum a putut asuma Hristos toate defectele firii umane căzute?	174
2.4. Perenitatea tainelor lui Hristos	179
Capitolul VI: Lucrarea lui Hristos, taină a mântuirii ...	185
1. Divergențele dintre tradiția ortodoxă și tradiția apuseană în privința doctrinei mântuirii ..	185
2. Viziunea patristică și ortodoxă cu privire la lucrarea lui Hristos	190
2.1. Taina învierii se află în centrul tainei mântuirii	192
2.2. Rolul mântuitor al morții lui Hristos	199

2.2.1. Moartea lui Hristos ne eliberează de păcat ..	202
2.2.2. Moartea lui Hristos ne împacă cu Dumnezeu	204
2.2.3. Moartea lui Hristos ne dăruiește iertarea de păcate	206
2.2.4. Moartea lui Hristos este un act suprem de ascultare față de Tatăl	209
3. Toată viața lui Hristos are un rol mântuitor	210
Capitolul VII: Cred... în Biserică. Taina Bisericii	215
1. De ce Biserica?	215
2. Împlinirea planului lui Dumnezeu în Biserică	218
2.1. Biserica, Mireasă a lui Hristos	222
2.2. Biserica, Trupul lui Hristos	224
2.3. Biserica, Templul cel adevărat	232
2.4. Biserica, Turma lui Hristos	234
2.5. Biserica, Corabia lui Noe	236
3. Biserica lui Hristos în realitatea ei empirică	239
4. Concluzii	248
Capitolul VIII: Eshatologia creștină: sfârșitul vremurilor în viziunea Părinților Bisericii	253
1. Creștinul este prin excelență un om care așteaptă ..	253
2. Condiția celor adormiți între moarte și Parusie: viața de după moarte	256
2.1. Ce se întâmplă cu sfinții și dreptii după moarte	260
2.2. Ce se întâmplă cu păcătoșii după moarte	264
2.3. Divergența dintre tradiția ortodoxă și tradiția apuseană cu privire la eshatologie	267
2.4. Rolul rugăciunii pentru cei adormiți	270
3. Ultima perioadă a istoriei înainte de Parusie	271

3.1. Milenarismul	271
3.2. O variantă a milenarismului: Gioacchino din Fiore	274
3.3. Învățătura Noului Testament cu privire la semnele premergătoare ale Celei de a Doua Veniri a lui Hristos	278
4. Judecata de apoi	283
5. Învierea trupurilor	287
6. Apocatastaza	289

Introducere

Născut în Franța la începutul veacului trecut (la 16 aprilie 1926), părintele arhimandrit Placide Deseille s-a mutat la Domnul în urmă cu opt ani, în ziua de prăznuire a Sfântului Ioan Botezătorul (la 7 ianuarie 2018), cel pe care îl numea „prietenul prin excelență al Mirelui și mijlocitorul nostru privilegiat pe lângă El”¹. De opt ani ne veghează așadar din Împărăția cerurilor, mijlocind pentru noi toți, cei care l-am cunoscut mai îndeaproape sau mai de departe, prin lectura cărților sale. Blândul și smeritul avvă francez s-a mutat la Domnul pe Care L-a iubit mai presus de toate și Căruia I-a încredințat toată viața și ființa, lăsându-ne moștenire cărțile și predicile sale, conferințele și sinaxele, cele două mănăstiri ctitorite – una în Vercors și cealaltă în departamentul Gard din Franța –, traducerile din Sfinții Părinți și toate rugăciunile și slujbele Bisericii în limba franceză.

Publicarea acestei noi traduceri este prilej de reamintire a toată dragostea pe care a nutrit-o față de noi, românii, de evlavie și de credința noastră statornică, de Biserica lui Dumnezeu din hotarele țării noastre sau de peste

¹ Părintele Placide Deseille, *În mijlocul lumii fără a fi din lume. Viața creștinului în lumea contemporană*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2024, p. 328.

hotare, ce cuprinde o diasporă tot mai numeroasă în Apus și constant prezentă în Franța în ultimele decenii. Ne aducem aminte de prietenia care l-a legat de marii noștri părinți duhovnicești de la mijlocul veacului trecut, mulți dintre ei canonizați recent Biserica noastră. Gheronda Placide i-a cunoscut în perioada în care se pregătea să devină ortodox, construind încă de atunci (este vorba despre anii '70 ai regimului comunist ateu) o punte de legătură duhovnicească între cele două spații geografice și culturale, francez și român. Despre credința lor mărturisitoare și jertfelnică și despre legătura deosebită cu țara noastră ortodoxă, părintele arhimandrit a vorbit în cuvântul înaintea pe care a acceptat cu generozitate să îl scrie pentru cititorii români, pentru prima traducere din seria de autor care i-a fost consacrată de Editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei².

² Părintele Placide Deseille, *Mărturia unui călugăr ortodox. Convorbiri cu Jean-Claude Noyé*, traducere din limba franceză și prefață de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2011. Această serie cuprinde în total șapte traduceri ale cărților celor mai reprezentative semnate de părintele arhimandrit și anume: Părintele Placide Deseille, *În mijlocul lumii fără a fi din lume. Viața creștinului în lumea contemporană*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2024; Părintele Placide Deseille, *Căile inimii. Învațătura duhovnicească a Sfinților Părinți*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2020; Părintele Placide Deseille, *Din Răsărit în Apus. Ortodoxie și catolicism*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2018; Părintele Placide Deseille, *Cununa binecuvântată a anului creștin. Predici la duminicile și sărbătorile anului liturgic*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2015; Părintele Placide Deseille, *Monahismul ortodox. Principiile de bază și practica urmat de Tipiconul Mănăstirii „Sfântul Antonie cel Mare din Franța”*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2013; Părintele

În această serie de autor se înscrie și cartea de față, pe care o propunem cititorilor în traducere românească. Publicată în limba franceză în urmă cu doi ani, după mutarea la cele veșnice a părintelui arhimandrit, prin purtarea de grijă a părintelui Casian, ucenicul și continuatorul lucrării sale monahale la Mănăstirea „Sfântul Antonie cel Mare” din Vercors, lucrarea de față este una de teologie și spiritualitate, de tâlcuire a Simbolului de credință, de la a cărui alcătuire la Sinodul I ecumenic de la Niceea am sărbătorit anul trecut 1700 de ani.

În acest context comemorativ, coroborat cu acela al canonizării recente de Biserica noastră a Sfinților Cuvioși Cleopa și Paisie de la Sihăstria, Sofian de la Antim și a Sfântului Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae pe care părințele Placide Deseille i-a cunoscut în chip nemijlocit, am dorit să înscriem publicarea acestei traduceri. Practic toți părinții duhovnicești români cu care Gheronda Placide a fost în legătură duhovnicească în anii ?70, când intenționa să se convertească la Ortodoxie, au fost trecuți în rândul sfinților. Alături de cei menționați deja, se numără și smeritul părinte Petroniu Tănase, canonizat anul trecut de Patriarhia ecumenică de Constantinopol.

Ucenicii părintelui Placide nădăjduiesc și ei ca Gheronda al lor să fie trecut curând în rândul Sfinților, alături de care sunt încredințați deja că viețuiește, în Împărăția cerurilor. Iar evlavia lor față de părințele lor duhovnicesc se arată nu doar în cercetarea permanentă a mormântului

Placide Deseille, *Credința în Cel Nevăzut. Elemente de doctrină creștină potrivit tradiției Bisericii Ortodoxe*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2013; Părințele Placide Deseille, *Mărturia unui călugăr ortodox. Convorbiri cu Jean-Claude Noyé*, traducere din limba franceză și prefață de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2011.

său, simplu și smerit – după înfățișarea părintelui Placide și la dorința sa – dar mereu acoperit de flori, ci și în trăirea plină de nădejde a acestei încredințări. În plan iconografic, ea s-a concretizat de curând la Mănăstirea „Sfântul Antonie cel Mare” prin zugrăvirea unei icoane așezate spre închinare și binecuvântare, în care Gheronda este pictat ca fondator și ocrotitor, alături de ctitorii „oficiali” ai Mănăstirii Simonos Petra (al cărei metoc athonit este ctitoria sa monahală din Franța) – Sfântul Simon Izvorătorul de Mir și Sfânta Maria Magdalena – și de cei trei ocrotitori ai ei, pomeniți liturgic: Sfinții Antonie cel Mare, Siluan Athonitul și Nectarie din Eghina. Realizată de una dintre primele ucenice ale părintelui Placide, recunoscută pentru calitățile sale iconografice în mediile ortodoxe din Franța, această icoană o are în centru pe Maica Domnului, „Stăpâna lumii” – *Souveraine de l’univers* –, ocrotitoare a Sfântului Munte și a tuturor creștinilor, și mijlocitoarea noastră, despre care părintele Placide a scris pagini de o rară frumusețe stilistică și profunzime duhovnicească:

Dumnezeu ne-a dăruit o icoană vie a Bisericii Sale, Mi-reasă și Fecioară, în persoana Maicii Domnului. Ea este exemplul desăvârșit al îndumnezirii făpturii în Hristos. Dumnezeu a făcut din ea o oglindă perfectă a Înțelepciunii necreate pe care trebuia să o cuprindă în pântecul ei devenit „mai desfătat decât cerurile”, după cum cântă Liturgia ortodoxă. Dumnezeu a binevoit să adune laolaltă toate frumusețile parțiale răspândite în celelalte creaturi în această femeie de o smerenie și simplitate desăvârșite care, prin consimțământul ei de a deveni Maică a lui Dumnezeu, făcea posibilă înfăptuirea planului Său de mântuire a omului. Acestei noi Eve, părtașă a noului Adam, i-a fost dat să participe astfel la întreaga Sa operă de mântuire. În El și

prin El, ea a devenit izvor de viață pururea curgătoare, iar prin mijlocirea ei, tot harul ne este dăruit. Calitatea sa de Maică a lui Dumnezeu face din Preasfânta Fecioară chipul Bisericii, care devine astfel maica spirituală a tuturor credincioșilor, funcție care va înceta în momentul Parusiei. Însă apropierea față de Fiul său și Dumnezeu, grija cu care îi ascultă cuvintele și le păstrează în inima sa, participarea la Liturghia cea cerească din clipa slăvitei sale Adormiri, toate acestea fac din ea și exemplul funcției definitive și veșnice a Bisericii, de preamărire și de laudă³.

Gheronda Placide – chip al sfințeniei în pământul Franței secularizate

Pictând această icoană, intenția autoarei a fost aceea de a reprezenta iconografic darul de mare preț dăruit de Gheronda ucenicilor săi prin ctitorirea acestei mănăstiri și a surorii sale din departamentul Gard, ambele de tradiție athonită, metocuri ale lavrei Simonos Petra, în care să fie călăuziți pe calea ce duce spre limanul Împărăției lui Dumnezeu. Toți cei ce trec pragul acestor două mănăstiri, dar mai ales al celei așezate sub ocrotirea Părintelui monahilor, a Sfântului Antonie Cel Mare – ce reproduce la o scară mai mică, Mănăstirea Simonos Petra –, au imediat sentimentul depeizării, ca și cum ar ieși din geografia obișnuită a Franței laice și secularizate și ar păși în Sfântul Munte al Athonului. De altminteri, acesta a și fost pariul extraordinar câștigat de Gheronda prin întemeierea celor două mănăstiri din Franța: reînvierea tradiției monahale

³ Părintele Placide Deseille, *Credința în Cel Nevăzut. Elemente de doctrină creștină potrivit tradiției Bisericii Ortodoxe*, traducere din limba franceză și introducere de Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2013, p. 187.

ortodoxe în Apus și primirea în aceste metocuri athonite a tuturor celor care au dorit să-și încredințeze viața Domnului urmându-l și botezându-se ortodocși, bărbați, dar și femei. Cele două mănăstiri sunt deschise așadar tuturor credincioșilor, indiferent de originea etnică sau culturală și indiferent de gen, căci, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus. Iar dacă voi sunteți ai lui Hristos, sunteți deci urmașii lui Avraam, moștenitori după făgăduință” (Galateni 3, 27-29).

În prezent, Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului” de la Solan (situată lângă Cavillargues, în departamentul Gard, din sudul Franței) este cea mai mare mănăstire ortodoxă din Franța, cu o obște alcătuită din mai bine de douăzeci de maici, de diferite origini. Este o comunitate monahală vie și înfloritoare, care devine tot mai numeroasă de la un an la altul, primind mereu tinere doritoare de viață monahală. Sub păstorirea Maicii starețe Hybandia, de origine cipriotă, ucenică fidelă a Părintelui Placide, maicile de la Solan sunt foarte cunoscute în Franța pentru practicarea unei agriculturi responsabile, ecologice, pe domeniul care le aparține⁴, și pentru vinul deosebit pe care-l produc din viile proprii⁵. Ca orice mare mănăstire din țările tradițional și istoric ortodoxe, de altfel.

⁴ <https://monastere-de-solan.com/18-produits-du-monastere>, consultat la 12 decembrie 2025.

⁵ <https://monastere-de-solan.com/26-vins>, consultat la 12 decembrie 2025.

Păstorul și părintele lor, Gheronda Placide este tot mai cunoscut în lumea ortodoxă, francofonă și nefrancofonă, în primul rând datorită scrierilor sale, ce-i conțin învățătura și sfaturile duhovnicești, profund ancorate în Tradiția Bisericii și pătrunse de rigoarea athonită, de fermitatea viețuirii monahale într-o Franță devenită tot mai anticreștină. După cum am subliniat în toate introducerile ce însoțesc traducerile cărților Părintelui în limba română, publicate la editura de față, editura Doxologia a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, aceste scrieri se caracterizează printr-o rară frumusețe stilistică și acuratețe discursivă, fiind redactate într-o limbă franceză extraordinar de frumoasă (o franceză de academician⁶, după cum scria Părintele Marc-Antoine Costa de Beauregard, protopop de Franța în cadrul Mitropoliei Ortodoxe române a Europei Occidentale și Meridionale și apropiat al Părintelui Placide). În același timp, scrierile sale se remarcă printr-o profunzime duhovnicească plină de prospețime și autenticitate, conferite și de parcursul său spiritual, de regăsire a Ortodoxiei prin convertire și Botez, la vârsta de 51 de ani în Sfântul Munte Athos, după mai bine de treizeci de ani de viață monahală apuseană, cisterciană. Multe dintre cărțile Părintelui Placide au fost și continuă să fie traduse în diferite limbi, în greacă, în română, poloneză sau italiană; după mutarea sa la Domnul, aceste cărți continuă lucrarea de zidire sufletească a acestui mare duhovnic francez, în vremurile noastre moderne, tot mai involburate de tumultul neistovit al istoriei contemporane.

⁶ <https://www.sagesse-orthodoxe.fr/culture-et-religion/in-memori-am-archimandrite-placide/>, consultat la 12 decembrie 2025.

Capitolul II

Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl, Atotțiitorul

1. Numele *Dumnezeu*

„Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl, Atotțiitorul”. În conformitate cu Noul Testament și cu terminologia folosită în general de Sfinții Părinți, Simbolul de credință desemnează aici prin cuvântul *Dumnezeu*, Persoana Tatălui. În limbajul devenit curent în lumea religioasă apuseană, romano-catolică sau protestantă, cuvântul *Dumnezeu* e folosit însă cu ușurință fără să fie pus în legătură explicită cu vreuna dintre Persoanele Preasfintei Treimi. Natura divină pare a fi ipostaziată adesea ca atare și se vorbește despre „Bunul Dumnezeu” sau despre „Dumnezeu” într-un mod ce pare să ignore taina Sfintei Treimi.

Sigur, putem folosi numele de „Dumnezeu” pentru a denumi Sfânta Treime în totalitate. Există și texte liturgice care procedează astfel, în care Treimea ca atare este numită „Dumnezeu” și în care ea este invocată fiind numită „Dumnezeu unic”, ceea ce e în deplin acord cu o teologie sănătoasă. Cu toate acestea, tradiția obișnuită a Noului Testament, respectată de Sfinții Părinți, cel puțin în limba greacă, este aceea de a folosi cuvântul „Dumnezeu”

pentru Tatăl și pe cel de „Domnul” pentru Fiul; acesta e limbajul obișnuit folosit mai ales de Sfântul Apostol Pavel. Acest lucru nu exclude în niciun caz faptul că Fiul este Dumnezeu, nici că Duhul Sfânt este Dumnezeu, însă denumirea ca atare de „Dumnezeu” este folosită înainte de toate și în special pentru Persoana Tatălui. Atunci când în Noul Testament se vorbește despre Dumnezeu, în general este vorba despre Persoana Tatălui.

În Vechiul Testament, Dumnezeul unic era numit în diverse moduri, deoarece taina Sfintei Treimi nu fusese revelată încă în mod explicit. Noul Testament rămâne fidel acestui monoteism biblic, dar ne revelează în mod clar că Dumnezeu are un Fiu și că acest Fiu este „de o ființă” cu El. Firește, expresia ca atare nu apare în Noul Testament, însă ideea e prezentă. Această a doua Persoană a Sfintei Treimi primește de la Dumnezeu plinătatea naturii dumnezeiești și poate fi numită și ea Dumnezeu. Duhul Sfânt, Care porcede de la Tatăl, primește de la El aceeași natură dumnezeiască și poate fi numit și El Dumnezeu. Cele trei Persoane dumnezeiești nu fac trei dumnezei distincți, ci au în comun singura natură dumnezeiască, așa cum va exprima în mod clar lucrul acesta teologia de mai târziu, și sunt un singur Dumnezeu.

Cu alte cuvinte, putem spune că Dumnezeul unic din Vechiul Testament este Persoana Tatălui; Noul Testament ni-l descoperă însă ca Tată în sensul propriu, învățându-ne că are un Fiu, Care nu se numără împreună cu El, Care nu e un al doilea Dumnezeu și Care primește de la El plinătatea dumnezeirii. Iar de la Tatăl porcede Duhul Sfânt, Care primește, în egală măsură, de la El toată natura dumnezeiască.

Cuvintele de început din Epistolele Sfântul Apostol Pavel conțin toate aceeași formulă de adresare: „Har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos”. În Epistola întâia către Tesaloniceni, citim și: „[...] Bisericii tesalonicenilor în Dumnezeu-Tatăl și în Domnul Iisus Hristos”.

Alăturarea acestor două nume apare frecvent în rugăciunile de mulțumire pe care le găsim în Epistole, sub diferite forme: „Harul Dumnezeului nostru și al Domnului Iisus Hristos” (II Tesaloniceni 1, 12); „Mulțumesc întâi Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos” (Romani 1, 8); „Mulțumesc totdeauna Dumnezeului meu pentru voi, pentru harul lui Dumnezeu, dat vouă în Hristos Iisus. [...] Credincios este Dumnezeu, prin Care ați fost chemați la împărtășirea cu Fiul Său, Iisus Hristos, Domnul nostru” (I Corinteni 1, 4-9); „Binecuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos” (II Corinteni 1, 3).

O regăsim și în alte locuri din textele Epistolelor, ca în Epistola întâia către Tesaloniceni: „Dumnezeu și Tatăl nostru și Domnul nostru Iisus Hristos” (3, 11) și puțin mai departe: „Înaintea lui Dumnezeu, Tatăl nostru, la venirea Domnului nostru Iisus Hristos, cu toți sfinții Săi” (3, 13).

Există multe alte formule asemănătoare în scrierile pauline, în care Hristos este numit în mod specific „Domnul”, în grecește *Kyrios*, mai degrabă decât „Dumnezeu”. Trebuie însă să știm că în Noul Testament, mai cu seamă la Sfântul Apostol Pavel, termenul „Domnul” este într-un tot un nume divin. Septuaginta a adoptat termenul grecesc *Kyrios*, „Domnul”, pentru a traduce tetragrama YHWH din Vechiul Testament. În Noul Testament, termenul „Domnul” se referă la domnia-stăpânire universală a lui

Hristos, cu care a fost investit prin Învierea Sa și care reprezintă o participare la domnia-stăpânire a lui Dumnezeu, a Tatălui, asupra universului. Prin urmare, atât termenul de „Dumnezeu”, cât și cel de „Domnul” desemnează divinitatea. Și unul și celălalt sunt termeni divini, numai că unul este folosit în general pentru a-l denumi pe Tatăl, iar celălalt, pe Hristos, deși tot de sub penița aceleiași Apostol citim și formule precum „marele Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos” (Tit 2, 13). Sfântul Apostol Pavel nu se dă în lături să Îl numească din când în când pe Hristos, Dumnezeu. Acest lucru corespunde într-un totuț gânderii sale. Însă atunci când trebuie să-i situeze în aceeași frază pe Tatăl și pe Fiul, el folosește mereu cuvântul „Dumnezeu” pentru a-L desemna pe Tatăl și „Domnul”, pentru a-L desemna pe Hristos; acest mod de exprimare este foarte teologic și de o mare profunzime doctrinară. Este de o mare profunzime doctrinară pentru că Îl desemnează în mod foarte clar pe Tatăl ca fiind izvorul Dumnezeirii, cum o vor face după aceea Părinții greci.

Teologia latină va avea tendința de a întemeia unitatea divină pe unitatea de substanță; afirmând că există un singur Dumnezeu în trei Persoane, ea vrea să sugereze că există o singură natură dumnezeiască deținută de trei Persoane divine; unitatea divină se bazează astfel pe comunitatea de esență. Teologia greacă, care a rămas teologia Bisericii ortodoxe, întemeiază unitatea divină pe ceea ce Sfinții Părinți numesc „monarhia” Tatălui, adică pe faptul că Tatăl este în Treime unicul principiu care comunică natura dumnezeiască Fiului și Sfântului Duh. Există un singur Dumnezeu, pentru că există un singur Tată care comunică natura dumnezeiască, în întregime